

Новий метод оцінки особистісного зростання

Обґрунтовано необхідність створення опитувальника, призначеного для дослідження особистісного зростання за допомогою оцінки сукупності його характеристик. Пропонований опитувальник дозволяє оцінити основні характеристики особистісного зростання: виділити набір характеристик, які можна використовувати в якості критеріїв особистісного зростання: усвідомленість, адаптація, самореалізація, трансценденція, дбайливість і екологічність, увага, сензитивність, прийняття, адекватність, здатність до саморозвитку, внутрішній локус контролю; довільна саморегуляція, стійкість до стресів, креативність, відкрите емоційне самовираження, зсув домінуючих потреб від дефіцитарних до буттєвих, інтуїція.

Ключові слова: особистісне зростання, дослідження, опитувальник.

Обоснована необходимость создания опросника, предназначенного для исследования личностного роста посредством оценки совокупности его характеристик. Приведены вопросы опросника, описаны шкалы и методика обработки результатов. Предложенный опросник позволяет оценить основные характеристики личностного роста: осознанность, адаптация, самореализация, трансценденция, бережность и экологичность, внимание, сензитивность, принятие, адекватность, способность к саморазвитию, внутренний локус контроля; произвольная саморегуляция, стойкость к стрессам, креативность, открытое эмоциональное самовыражение, смещение доминирующих потребностей от дефицитарных к бытийным, интуиция.

Ключевые слова: личностный рост, исследование, опросник.

Постановка проблеми. Розгляд особистості в динаміці її розвитку характерний як для радянської психології [Бехтерев, Леонтєв, Рубинштейн і ін.], так і для західних процесуально орієнтованих психолого-психотерапевтичних напрямків [Мінделл, Перлз, Роджерс та ін.]. У цьому контексті особливу актуальність отримує виділення основних методів оцінки особистісного зростання або розвитку особистості. Їхній розгляд, а також опис розробленого автором опитувальника «Комплексна самооцінка особистісного зростання (КСОЗ) є метою даної роботи. Пропонований опитувальник дозволяє оцінити основні характеристики особистісного зростання, виділені нами в попередній статті [2].

Методи оцінки особистісного зростання. Звичайно для оцінки особистісного зростання використовуються тести «ПРП-Експрес» і САТ. Тест «ПРП-Експрес» є модифікацією тесту Д. Картрайта «Почуття. Реакції. Переконавання», виконаної

С.Л. Братченко [4]. Оригінальний тест Картрайта заснований на характеристиках особистісного росту, виділених К.Роджерсом. В «Чру-Експрес» використовуються наступні шкали: (1) свідомість концентрація уваги, (2) відкритість почуттям у взаєминах, (3) довіра собі, як організму, (4) повноцінне функціонування особистості, (5) боротьба з почуттям неповноцінності.

«Самоактуалізаційний тест» (САТ) також є адаптацією закордонного тесту «Опитувач особистісних орієнтацій» (Personal Orientation Inventory – POI), що був розроблений Є. Шостромом в 1963 році [5] на основі концепцій А.Маслоу, К.Роджерса, Ф. Перлза й Р. Мея. Шкали POI були обрані з великої кількості параметрів, що характеризують відмінності людини, яка самоактуалізується від невротика. Згадані параметри були отримані за допомогою опитування практикуючих психологів екзистенціально–гуманістичної спрямованості. Альошина Ю.Е., Гозман Л.Я., Загика М.В. і Кроз М.В. суттєво переробили тест у процесі його адаптації. У САТ [1] використовуються дві основні шкали: компетентності в часі і підтримці та додаткові шкали: сензитивності до себе, спонтанності, самоповаги, самоприйняття, уявлень про природу людини, синергії, прийняття агресії, контактності, потреб, креативності.

В [2] ми зіставили одну з однією характеристикою особистісного зростання, використовуваними різними авторами. На основі цього зіставлення було виділено набір характеристик, які можна використовувати в якості критеріїв особистісного зростання: (1) усвідомленість, (2) адаптація, (3) самореалізація, (4) трансценденція, (5) дбайливість і екологічність (не заподіяти шкоди), (6) увага, (7) сензитивність, (8) прийняття (себе й інших), (9) адекватність, (10) здатність до саморозвитку, (11) внутрішній локус контролю; (12) довільна саморегуляція, (13) стійкість до стресів, (14) креативність, (15) відкрите емоційне самовираження, (16) зсув домінуючих потреб від дефіцитарних до буттєвих, (17) інтуїція. Порівняння шкал тестів «ПРП-Експрес» і «САТ» з наведеними вище характеристиками підводить до наступних висновків.

З перерахованих у попередньому абзаці в тестах «Чру-Експрес» і «САТ» присутні наступні характеристики: креативність, відкрите емоційне самовираження, зсув домінуючих потреб від дефіцитарних до буттєвих.

Усвідомленість, адаптація, дбайливість і екологічність, увага й прийняття представлені в згаданих тестах лише частково. Трансценденція, адекватність, здатність до саморозвитку, відповідальність і внутрішній локус контролю, довільна саморегуляція, стійкість до стресів і інтуїція не представлені в жодному з розглянутих тестів.

З іншого боку, отриманий нами [2] набір характеристик містить у собі всі характеристики, оцінювані в тестах ЧРУ й САТ.

Виключеннями є шкала вистав про природу людини й шкала пізнавальних потреб, які представляються нам не зв'язаними безпосередньо з особистісним зростанням.

Відсутність тестів, що дозволяють оцінити важливі характеристики особистісного зростання, спонукало нас скласти наведений нижче дослідницький опитувальник «Комплексна самооцінка особистісного зростання» (КСОЗ), який, у виді його комплексності, можна було б назвати особистісним інтегралом».

Комплексна самооцінка особистісного зростання (КСОЗ). Опитувальник «Комплексна самооцінка особистісного зростання (КСОЗ) заснований на інтеграції характеристик особистісного зростання, здійсненої нами в [1]. Отже, у його основу закладені вистави про особистісне зростання і розвиток особистості, пов'язані з різними психологічними концепціями. У першу чергу, це теоретичні вистави, що розроблялися в російській і українській психології (В.М. Бехтерев, О.Ф. Лазурський, В.М.Мясищев, Б.Г. Ананьєв, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, Г.С. Костюк, Г.О. Бал, С.Д. Максименко, Т.М. Титаренко й ін.), а також в екзистенціально-гуманістичному напрямку психології (К. Гольдштейн, К. Роджерс, А. Маслоу, Ф. Перлз, С. Гінгер, Дж. Бьюджентал, Р. Трач та ін.). Були також враховані погляди У. Джеймса (функціоналізм), К.-Г. Юнга (аналітична психологія) та ін.

Опитувальник «Комплексна самооцінка особистісного зростання» Дослідницька методика

Прізвище _____ Дата _____
 Вік _____ Стать _____

Для оцінки відповідей пропонується п'ятибальна шкала:

- 1 – практично немає (ніколи);
- 2 – слабо або мало (рідко);
- 3 – більш-менш, середньо (коли як);
- 4 – у значній мірі (часто);
- 5 – повністю (завжди).

У кожному пункті опитувача підкресліть, будь ласка, ту цифру, яка найбільше відповідає правильній для Вас відповіді.

1. Я намагаюся вплинути на людину, з якою спілкуюся.	1	2	3	4	5
2. Я зазвичай почуваю емоційний стан співрозмовника.	1	2	3	4	5
3. Я відкрито проявляю емоції при спілкуванні.	1	2	3	4	5
4. У спілкуванні я враховую реакцію співрозмовника на мою розповідь.	1	2	3	4	5
5. Я ціную свої можливості.	1	2	3	4	5
6. Мені подобається будь-яка справа, де мені вдається виявити себе творчо.	1	2	3	4	5

7. Я усвідомлюю свої слабкі емоції, перебуваючи у відносно спокійному стані	1	2	3	4	5
8. Мене легко обдурити.	1	2	3	4	5
9. Я можу управляти своїм здоров'ям.	1	2	3	4	5
10. Я віддаю перевагу відкритим, щирим відносинам.	1	2	3	4	5
11. Хочу пізнати себе.	1	2	3	4	5
12. Я знайшов / знайшла своє місце в житті.	1	2	3	4	5
13. Я не розумію співрозмовника, коли він висловлює свою думку нечітко.	1	2	3	4	5
14. Я не відчуваю хронічної втоми навіть при тривалій напруженій роботі.	1	2	3	4	5
15. Я відчуваю взаємозв'язки між моїми тілесними відчуттями й емоційними переживаннями.	1	2	3	4	5
16. Я можу довільно регулювати свій стан.	1	2	3	4	5
17. Природа повинна служити людині.	1	2	3	4	5
18. Я вловлюю навіть невеликі зміни у настрої співрозмовника.	1	2	3	4	5
19. У сні я усвідомлюю, що сплю.	1	2	3	4	5
20. Прагну осягти свою таємну суть.	1	2	3	4	5
21. Я управляю своїм станом у критичних і емоційно загострених ситуаціях.	1	2	3	4	5
22. Я відчуваю взаємозв'язки між частинами свого тіла, його єдність.	1	2	3	4	5
23. Я отримую задоволення від життя.	1	2	3	4	5
24. Ті, з ким я спілкуюся, сприймають мене таким (-ою), який (-ою) я є.	1	2	3	4	5
25. Мене дратує, коли людей поводить неправильно.	1	2	3	4	5
26. Мене найчастіше не розуміють.	1	2	3	4	5
27. Звичайно, я отримую задоволення від спілкування.	1	2	3	4	5
28. Я виявляю взаємозв'язки між моїми думками та емоціями.	1	2	3	4	5
29. Я легко пристосовуюся до нових умов.	1	2	3	4	5
30. Я живу яскравим, насиченим життям.	1	2	3	4	5
31. Намагаюся не проявляти своєї злості або роздратування.	1	2	3	4	5
32. Я помічаю, як мої недоліки перетворюються на достоїнства	1	2	3	4	5
33. Я змінююся.	1	2	3	4	5
34. Буває, що я помиляюся у своїх припущеннях.	1	2	3	4	5

35. Я виявляю взаємозв'язки між моїми думками й тілесними відчуттями.	1	2	3	4	5
36. Я отримую задоволення від того, як я живу.	1	2	3	4	5
37. Перебуваючи в природних умовах, я переживаю свою єдність із природою.	1	2	3	4	5
38. Я хочу розвиватися.	1	2	3	4	5
39. Я намагаюся врахувати можливі наслідки моїх учинків.	1	2	3	4	5
40. Я себе поважаю.	1	2	3	4	5
41. Мене важко «вибити» з колії.	1	2	3	4	5
42. Люблю знаходити оптимальні розв'язки.	1	2	3	4	5
43. Для мене важлива визначеність у відносинах.	1	2	3	4	5
44. У складних ситуаціях я знаю, де «собака» зарита	1	2	3	4	5
45. Я вмю зручно влаштовуватися	1	2	3	4	5
46. Я почуваю єдність із близькими мені людьми (родиною, друзями, колективом і т.п.).	1	2	3	4	5
47. Під час розмови я більше орієнтуюся на емоційне тло, ніж на конкретні слова	1	2	3	4	5
48. Мені часто зустрічаються неприємні люди.	1	2	3	4	5
49. Кожний має право проявляти себе так, як йому хочеться.	1	2	3	4	5
50. У будь-якій ситуації беру уроки для свого розвитку.	1	2	3	4	5
51. Я розрізняю відтінки тілесних відчуттів	1	2	3	4	5
52. Мені сняться віщі сни.	1	2	3	4	5
53. Я почуваю себе природно.	1	2	3	4	5
54. Я вмю доволіно змінювати свій тілесний і щиросердечний стан.	1	2	3	4	5
55. Моє життя – творчий процес.	1	2	3	4	5
56. Я помічаю, як мої достоїнства перетворюються на недоліки.	1	2	3	4	5
57. Мені подобається те, що із мною відбувається.	1	2	3	4	5
58. Я помічаю, як змінюються мої тілесні відчуття, коли я опиняюся в конфліктній ситуації.	1	2	3	4	5
59. Я знаю, навіщо живу.	1	2	3	4	5
60. Я здатний (здатна) відчутти себе іншою людиною, коли уявляю себе на його (її) місці.	1	2	3	4	5

61. Я докладаю зусиль для свого розвитку й удосконалювання.	1	2	3	4	5
62. Я розумію людину з півслова.	1	2	3	4	5
63. Я пережива (-в, -ла) близький до смертельного стан.	1	2	3	4	5
64. Я маю право бути собою.	1	2	3	4	5
65. Я мобілізуюся в екстрених ситуаціях.	1	2	3	4	5
66. Мені подобається імпровізувати.	1	2	3	4	5
67. Проявляти щирість небезпечно.	1	2	3	4	5
68. Я намагаюся зрозуміти неприємну людину.	1	2	3	4	5
69. Мій емоційний стан звичайно передається партнерам по спілкуванню.	1	2	3	4	5
70. Я розрізняю відтінки своїх емоцій і почуттів.	1	2	3	4	5
71. Я відчуваю свою цілісність.	1	2	3	4	5
72. Я роблю те, що хочу.	1	2	3	4	5
73. Мене важко застати зненацька.	1	2	3	4	5
74. Мене дратують безглузді люди.	1	2	3	4	5
75. Нудне в мене життя!	1	2	3	4	5
76. Я опікуюся тим, щоб не створювати незручностей іншим людям.	1	2	3	4	5
77. Я ставлюся до себе з теплом.	1	2	3	4	5
78. Я передбачу майбутні події.	1	2	3	4	5
79. Я вважаю, що близька людина повинна відчувати мій стан.	1	2	3	4	5
80. Мені знайомі переживання виходу з тіла.	1	2	3	4	5
81. Я дотримуюся заповіді «не завдай шкоди».	1	2	3	4	5
82. Мені подобається моя робота.	1	2	3	4	5
83. Я завжди догадуюся, про що скаже співрозмовник.	1	2	3	4	5
84. Я знаходжу методи сприяння своєму розвитку.	1	2	3	4	5
85. Я собі подобаюся.	1	2	3	4	5
86. Я часто помиляюся в людях.	1	2	3	4	5
87. Мені вдається уникати травм і хвороб.	1	2	3	4	5
88. Дні схожі один на одній.	1	2	3	4	5

Обробка: обчислюється середнє значення по кожній шкалі (загальна сума балів по шкалі ділиться на кількість питань) до і після тренінгу, а також середнє по основних (1–5) шкалах (основний показник особистісного зростання), середнє по додаткових (6–17 включно) (додатковий показник особистісного зростання) і по всіх шкалах (загальний показник особистісного зростання).

Увага!: при підсумовуванні необхідно враховувати, що шкали, перед номером яких стоїть знак «-» – зворотні, тобто під-

креслене «1» розглядається, як 5, «2» – як 4, «4» як 2, «5» як 1; «3» залишається 3.

Шкали:

1. Самосвідомість (15, 22, 28, 32, 33, -34, 35, 56, 58, 71)
2. Цілісність (як усвідомлення внутрішніх взаємозв'язків) (15, 22, 28, 35, 71).
3. Адаптація (14, 29, 41, 44, 45, 50, 65, 73).
4. Самореалізація (6, 12, 36, 55, 59, 66, 75, 82).
5. Трансценденція (19, 37, 46, 52, 60, 63, 80).
6. Здатність до саморозвитку (11, 20, 38, 50, 61, 84).
7. Сенситивність (2, 7, 18, 22, 34, 51, 58, 60, 62, 70).
 - 7.1 зовнішня (афективна) (2, 18, 60, 62).
 - 7.2 внутрішня (7, 22, 28, 51, 58, 70): (а) афективна (7, 28, 70); (б) сенсорна (22, 51, 58)
8. Адекватність сприйняття (2, 34, 62, 73, 75, 86).
9. Адекватність самовираження в контакті (3, 24, 26, 31, 69, 74).
10. Якість життя (17, 23, 30, 31, 36, 37, 53, 57, 64, 72).
11. Дбайливість і екологічність (не заподіяти шкоди) (1, 4, 17, 39, 81, 87).
12. Прийняття себе (самовідношення) (5, 40, 64, 72, 77, 85).
13. Прийняття інших (толерантність) (1, 25, 48, 49, 68, 74).
14. Довільна саморегуляція (9, 16, 21, 41, 54, 65).
15. Творчий стан (6, 42, 55, 66, 75, 88).
16. Якість міжособистісних відносин (3, 4, 10, 27, 31, 46, 67, 79).
17. Інтуїція (8, 13, 47, 52, 62, 78).
18. Шкала неправди:
 - (а) протиріччя 3 і 31, 3 і 67, 10 і 31, 10 і 67, 55 і 75, 55 і 88, 66 і 75, 66 і 88.
 - (б) граничні градації з питань: 2 (5), 13 (1), 18 (5), 21 (5), 24 (5), 34 (1), 44 (5), 46 (5), 62 (5), 63 (5), 69 (5), 74 (5), 78 (5), 81 (5), 83 (5), 86 (1), 87 (5)

Разом показників неправди: $8 + 17 = 25$.

Якщо сумарний показник неправди більший 10 – тест недовірливий.

Якщо показник неправди від 1 до 10 – результати тестування викликають сумнів: 1, 2 – слабкі сумніви, 3, 4 – невеликі, 5, 6 – середні, 7, 8 – явні, 9, 10 – істотні.

Розглянемо додаткові шкали докладніше.

1. Шкала здатності до саморозвитку характеризує виразність стійкого прагнення даної особистості до особистісного зростання й саморозвитку.

2. Шкала сенситивності містить підшкали: зовнішньої афективної сенситивності, внутрішньої афективної сенситив-

ності й внутрішньої сенсорної афективності. Афективну сенситивність ми визначаємо як здатність до сприйняття слабких або слабо виражених емоцій (тобто зниження умовного порога їх сприйняття) – абсолютна афективна сенситивність, а також як здатність до диференціації емоцій, які дещо різняться (диференціальна афективна сенситивність). Різняться також зовнішня афективна сенситивність, що характеризує сенситивність до чужих емоцій, і внутрішня, що характеризує сенситивність до власних емоцій. Сенсорна сенситивність визначається як сенситивність до відчуттів. Аналогічно афективній сенситивності, вона підрозділяється на абсолютну й диференціальну. Очевидно, що сенсорна сенситивність може бути тільки внутрішньою.

3. *Шкала адекватності сприйняття* служить для оцінки відповідності відбиттю сприйманого респондентом у його внутрішній картині оригінальному об'єкту сприйняття. Поняття адекватності сприйняття аналогічно введеному К. Роджерсом [190] поняттю «конгруентність усвідомлення».

4. *Шкала адекватності самовираження* в контакті характеризує відповідність того, що людей пред'являє своєму партнерові по спілкуванню, тому, що має місце в його душі. Тут також прослідковується аналог із введеним Роджерсом поняттям «конгруентність комунікації» [190].

5. *Шкала якості життя* характеризує задоволеність респондента життям, співвіднесена зі ступенем «битійності» його потреб відповідно до поняття буттєвих потреб, уведеним А. Маслоу [149]: чим вища задоволеність життям у контексті буттєвих потреб, тим вища якість життя.

6. *Шкала дбайливості й екологічності* (не заподіяти шкоди) характеризує бажання та здатність респондента не заподіювати шкоди іншим живим людям.

7. *Шкала прийняття себе* (самовідносини) показує, у якому ступені респондент ухвалює себе таким, який він є.

8. *Шкала прийняття інших* (толерантності) показує, наскільки респондент ухвалює інших людей такими, які вони є.

9. *Шкала довільної саморегуляції* характеризує здатність респондента до довільної саморегуляції свого психічного стану.

10. *Шкала творчого стану* характеризує перманентну виразність у респондента творчого стану, який ми визначили як особливий стан психіки, основною характеристикою якого є схильність до творчості при виконанні будь-якої справи й дії.

11. *Шкала якості міжособистісних відносин* характеризує ступінь відкритості й щирості респондента стосовно партнера по спілкуванню, а також його увага до останнього

12. *Шкала інтуїції* характеризує здатність респондента до вірного розуміння того, що відбувається без усвідомленого звертання до логічного мислення.

13. *Шкала неправди* виявляє неправдиві відповіді на запитання опитувача.

У шкалу неправди включені протиріччя між відповідями на наступні пари питань: 3 і 31, 3 і 67, 10 і 31, 10 і 67, 55 і 75, 55 і 88, 66 і 75, 66 і 88, а також граничні градації з питань: 2 (5), 13 (1), 18 (5), 21 (5), 24 (5), 34 (1), 44 (5), 46 (5), 62 (5), 63 (5), 69 (5), 74 (5), 78 (5), 81 (5), 83 (5), 86 (1), 87 (5). Таким чином, усього виходить $8 + 17 = 25$ показників неправди. Якщо сумарний показник неправди більший 10 – тест недостовірний. Якщо показник неправди від 1 до 10 – результати тестування викликають сумнів: 1, 2 – слабкі, 3, 4 – невеликі, 5, 6 – середні, 7, 8 – явні, 9, 10 – істотні.

Висновок. У нашій статті ми розглянули існуючі тести особистісного зростання і обґрунтували необхідність створення опитувальник, призначеного для дослідження особистісного зростання на основі оцінки сукупності його характеристик. Подаються питання опитувальника, описані шкали й методика обробки результатів. Розгляду результатів його застосування й порівнянню їх з результатами, отриманими з існуючих тестів, ми плануємо присвятити наступну статтю.

Список використаних джерел

1. Алешина Ю.Е. Социально-психологические методы исследования супружеских отношений. Спецпрактикум по социальной психологии / Ю.Е. Алешина, Л.Я. Гозман, Е.М. Дубовская. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987.
2. Андреев А.С. Критерии личностного роста / А.С. Андреев // Горизонты образования. – №1. – 2013. В печати.
3. Андреев А.С. Фасилитация личностного роста: монография / А.С. Андреев. – Симферополь: Н. Орианда, 2012. – 212 с.
4. Братченко С.Л. Диагностика личностно-развивающего потенциала / С.Л. Братченко. – Псков, 1997.
5. Shostrom E. An inventory for the measurement of self-actualization. // Educational and psychological measurement. 1964. V. 24. № 2. P. 207–218.

Main existing tests for personal growth estimation – the Cartwright's "Senses-Reactions-Beliefs" (SRB) and Shostrom's Personal Orientation Inventory (POI) – are examined. The necessity for creation of a questionnaire for complex estimation of personal growth by evaluating the totality of its characteristics is justified. In its basis there is a set of personal growth and personal development psychological concepts. Primarily, it is concepts of Rus-

sian and Ukrainian psychologists (V.M Bekhterev, A.F. Lazurskyy, V.N. Myasishchev, B.G. Ananiev, A.N. Leontiev, S.L. Rubinstein, G.S. Kostyuk, G.A. Ball, S.D. Maksymenko, T.N. Tytarenko etc.), as well as existential-humanistic psychology direction (K. Goldstein, K. Rogers, A. Maslow, F. Perls, S. Gynger, J. Budgental et al.). Were also taken into account the views of William James (functionalism) and K.-G. Jung (analytical psychology).

Questions of the questionnaire are pointed, scales and method of processing are described. The proposed questionnaire evaluates the main characteristics of personal development: awareness, adaptation, self-fulfillment, transcendence, gentle and environmentally friendly focus, sensitivity, acceptance, adequacy, capacity for self-development, internal locus of control, self-regulation, resistance to stress, creativity, open emotional expression, offset dominant needs from deficital to beingness, intuition. Author's questionnaire "Complex Self-Estimation of personal growth" includes all scales of SRB and POI with only two exceptions: scales of sets on human nature and cognitive needs, which has no direct relation with personal growth.

Key words: personal development, research, survey.

Отримано: 17.01.2013 р.

УДК 159.9

Т.П.Бабаенко

Влияние психофизиологических показателей на показатели результатов психологического тестирования

У статті представлені результати дослідження впливу психофізіологічних показників на показники психологічного тестування. Надано аналіз впливу показників електроенцефалограми лівої і правої півкулі на індивідуально - типологічні особливості особистості. Увага приділена аналізу певних зв'язків - відносин між показниками електроенцефалограми і факторами психологічної методики П'ятифакторная особистісного опитувальника МакКрае - Коста «Велика п'ятірка». Отримані результати дослідження лягли в основу математичного моделювання. Вивчаючи нейрофізіологічне забезпечення психічних актів і станів необхідно виявляти спеціалізацію півкуль головного мозку. Математичне моделювання можна вважати коректним підходом у визначенні латералізації.

Ключові слова: електроенцефалограма, індивідуально - типологічні особливості, вплив правого і лівого півкулі, межполушарная латералізація, нейрофізіологічне забезпечення психічних актів і станів.